

Autor: Emir Bijelić, istraživač

Kapaciteti i mogućnosti lobiranja
BiH u podršci priključivanja EU

Sažetak

Lobiranje, kao legitimni dio demokratskog i političkog procesa odlučivanja, ima veoma dugu tradiciju. Kroz historiju, lobiranje se počelo razvijati još u srednjem vijeku u okviru rimskog senata. Međutim, lobiranje se u svom klasičnom obliku počelo razvijati krajem šezdesetih i početkom sedamdesetih godina prošlog stoljeća u britanskom parlamentu, kada su predstavnici različitih interesnih grupa pokušavali među zastupnicima da "nametnu" svoje interese.

Lobiranje u EU, danas je legalna i legitimna profesija. U sjedištu institucija EU u Briselu, vlada izuzetno konkurentno okruženje za lobiranje. Sa otprilike 15.000 registrovanih lobista Brisel je drugo najvažnije središte djelovanja lobista nakon Vašingtona, gdje je njihov broj otprilike dvostruko veći. Danas agencije registrovane za lobiranje, javno, na svojim web stranicama, objavljuju imena agencija, grupacija i interesnih skupina, te projekte za koje lobiraju, kao i tačne iznose ugovorenih lobističkih usluga. Dijapazon lobističkih aktera u Briselu vrlo je širok - od kompanija, trgovačkih, poslodavačkih i sindikalnih udruženja, preko nevladinih organizacija poput udruženja za zaštitu okoliša ili zaštitu potrošača, do predstavnika nacionalnih ministarstava, lokalne i regionalne uprave i javnih agencija koji djeluju preko ureda u Briselu ili iz svoje zemlje. Svi oni nastoje ostvariti utjecaj na donositelje odluka u ključnim centrima moći EU, pa je stoga i lobiranje u posljednje vrijeme doživjelo značajnu ekspanziju.

Dok je lobiranje u EU profesija koja doprinosi demokraciji, realizaciji poslovnih projekata i zaštiti nacionalnih interesa, lobiranje u Bosni i Hercegovini još uvijek je u početnoj embrionalnoj fazi. Bosna i Hercegovina nema uspostavljenu lobističku kancelariju u Briselu, kao ni zakon o lobiranju. Još uvijek postoji tendencija oslanjanja na isključivo diplomatske kanale u komunikaciji sa raznim akterima i institucijama uključenima u procese odlučivanja u EU. Drugim riječima, još je uvijek vrlo sporna sposobnost i uopće upitna postojanost bosansko-hercegovačkih

lobističkih i interesnih skupina da apsorbiraju, odnosno na odgovarajući način iskoriste mogućnosti koje se otvaraju ugovornim odnosima Bosne i Hercegovine i Evropske unije. U tom smislu, zastupanje interesa i lobiranje na razini EU potencijalno može biti vrlo važan faktor evropeizacije struktura, procesa i sadržaja političkog odlučivanja u Bosni i Hercegovini, ali i prihvatanja lobiranja kao legitimne demokratske prakse.

Šta je lobiranje?

Riječ "lobi" potiče od latinske riječi „labium“ koja asocira na pojedince koji su kao predstavnici moćnih rimskih porodica dočekivali senatore prije njihovog ulaska u predvorje rimskog senata i iznosili im želje, mišljenja i prijedloge onih u čije su ime govorili, sa uvjerenjem da će isti biti prihvaćeni.

Etimološko određenje ukazuje da lobiranje predstavlja mehanizam aktivnosti čiji je cilj uticaj na javne organe u procesima političkog odlučivanja (npr. promovisanje i usvajanje zakona).¹ Osoba koja je direktno angažovana na ovim poslovima definisana je kao lobist tj. političar koji privatnim razgovorima nastoji pridobiti narodne zastupnike za svoju politiku.²

Izvore lobiranja u Evropi najčešće nalazimo u britanskom parlamentu, u kojem su predstavnici različitih interesnih grupa prije i poslije parlamentarnih rasprava po hodnicima pokušavali među zastupnicima nametnuti svoje interese. Pojmovno shvatanje procesa lobiranja u savremenom svijetu ukazuje na sasvim drugačiju vrstu djelatnosti. U Evropskoj uniji, lobiranje je danas legalna i legitimna profesija, veoma cijenjena i sa razvijenom strukturom. Po nekim mišljenjima ova profesija je i veoma poželjna jer doprinosi daljnoj demokratizaciji i kvalitetu procesa odlučivanja. Današnji lobist je kvalitetno obrazovana osoba, stručnjak u pojedinim područjima, najčešće u ekonomskom sektoru i diplomatiji, koji ima pristup ključnim ljudima u državi ili institucijama.

¹ Lobiranje, Jovan Ratković, LSPR, Beograd, 2006.

² Rječnik stranih riječi, Bratoljub Klaić, "Tiskara Rijeka", Rijeka, 1990.

OPEN SOCIETY INSTITUTE

Posebnu zahvalnost iskazujemo Institutu otvoreno društvo (Open Society Institute – OSI) koje je obezbijedilo finansijsku podršku našoj organizaciji kroz projekat institucionalne podrške, te samim tim omogućio i publikovanje ovoga policy brief-a.

Brisel se pored Vašingtona smatra najvećom koncentracijom lobista na svijetu. Podaci o lobiranju u Evropskoj uniji variraju od izvora do izvora, najčešće se uzima podatak da u Briselu, legalno djeluje oko 15.000 registriranih lobista i najmanje 2.500 grupa za pritisak. Riječ je o predstavnicima raznih nacionalnih udruženja, sindikata, poslodavaca, nevladinih udruženja, konsultanata i instituta, koji lobiraju za kompanije, poslovna udruženja, interesne skupine i mnoge građanske inicijative.

Zbog čega je značajno lobirati prije ulaska u EU?

Činjenica je da i pored svih ispunjenih uslova koje EU postavi zemlji kandidatkinji, postoji mogućnost „blokade“ procesa pridruživanja u EU od strane njenih članica. Tu prije svega mislimo na Francusko zakonodavstvo koje predviđa da vlada u budućnosti za svoj legitimitet odluke o prijemu nove države u Uniju treba dobiti podršku svojih građana. Naime, odredba člana 88-5 Ustava Francuske Republike, određuje da se o ovom pitanju mora raspisati referendum, mada je ostavljena i mogućnost da se ova procedura prevaziđe identičnim dvotrećinskim glasanjem u oba parlamenta.³ Dakle, kako bi se izbjeglo eventualno francusko „ne“ ulaska Bosne i Hercegovine u EU, ali i promjenila percepcija slike u svijetu o BiH kao zemlji rata, etničkih sukoba i snažne uloge stranog faktora, *potrebno je pristupiti procesu lobiranja i unaprijeđenja imidža Bosne i Hercegovine u zemljama članicama Evropske unije*⁴ ali i u svijetu.

Lobiranje u tom segmentu ima ključni značaj za sve zemlje, a posebno za one koje prolaze kroz proces pridruživanja Evropskoj uniji. Danas je jasno da se veoma malo šta može postići bez aktivnog lobiranja u Evropskoj uniji. Političko i ekonomsko lobiranje u EU postaje osnovni model komuniciranja i rada političara, poslovnih ljudi, civilnog društva i svih onih koji žele ostvariti neki utjecaj u EU. Evropska unija je svoje članstvo proširila na dvadeset sedam država članica i populaciju od blizu 500 miliona stanovnika. Brisel kao sjedište EU, mjesto je gdje su smještene institucije EU, predstavništva najvećih multinacionalnih kompanija, uredi svjetskih poslovnih udruženja, mjesto gdje se donose najvažnije evropske odluke i definiraju politički, ekonomski, finansijski i društveni odnosi. Stoga se lobiranje koncentriralo na Brisel i postalo sjedište velikog broja lobističkih firmi. Približavanje Evropskoj uniji i evropskim integracijama znači prihvatanje novih načela, procedura i pravila ponašanja. Jedno od tih pravila je svakako i lobiranje, tj. organizovano ostvarivanje uticaja na predstavnike zakonodavne vlasti i procese donošenja odluka.

³ <http://www.assemblee-nationale.fr/english/8ab.asp#VIII> (ova odredba se ne odnosi na Hrvatsku, Rumuniju i Bugarsku, već na države koje će poslije njih pristupiti Uniji).

⁴ Prema istraživanju Eurobarometra iz 2006. godine, ulazak BiH u EU podržava 48% građana 25 zemalja članica EU.

Stanje i prioriteti vanjske politike BiH

Prema Ustavu BiH, Predsjedništvo BiH je odgovorno za vanjsku politiku, a Ministarstvo vanjskih poslova BiH sa svojom diplomatskom mrežom realizuje ustanovljene ciljeve. Osnovni dokument vanjske politike je *Opći pravci i prioriteti za provođenje vanjske politike Bosne i Hercegovine* iz 2003. godine, a institucije Bosne i Hercegovine djeluju na vanjskopolitičkoj sceni provodeći ovaj dokument. Suverenitet i teritorijalni integritet, dobrosusjedski odnosi, nemiješanje u unutrašnje stvari drugih zemalja, priključivanje evro-atlanskim integracijama, shodno ovom dokumentu, osnovni su pravci i prioriteti vanjske politike. Međutim, taj je dokument usvojen 2003. godine i do danas nije ažuriran, dok se situacija na međunarodnoj sceni značajno promijenila u posljednjih nekoliko godina. Nema sumnje da bi upravo ovaj dokument morao biti daleko konkretniji i precizniji kako bi omogućio akterima za sprovođenje vanjske politike da odgovore na izazove koji stoje pred državom na međunarodnoj sceni. Dorada ovog dokumenta u tom pravcu podrazumijeva ozbiljna istraživanja, kao i učešće različitih državnih i drugih subjekata kako bi došli do preciznog odgovora o mnogim bitnim međunarodnim pitanjima koji su od interesa za BiH. Međutim, da bi se uspostavio precizan sistem u oblasti donošenja odluka u sferi vanjske politike, potrebna je efektivnija koordinacija i komunikacija na relaciji Predsjedništvo - Ministarstvo vanjskih poslova - Parlamentarna skupština - Direkcija za evropske integracije. Unaprijeđenje saradnje bi svakako doprinijelo boljim ukupnim rezultatima u oblasti vanjske politike a samim time i evroatlantskih integracija.

Treba napomenuti da je *jedan od najvećih prioriteta vanjske politike BiH* članstvo u Evropskoj uniji. Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju (SSP) između Bosne i Hercegovine i EU je potpisan u junu 2008. godine. Međutim,

nepostojanje političkog konsenzusa o mnogim unutrašnjim pitanjima odražava se i na oblast vanjske politike, odnosno ispunjavanje odredbi iz ovoga prvog institucionalnog aranžmana BiH sa EU. Stoga je i napredak u provođenju reformi vezanih za EU ograničen i BiH zaostaje na tom putu u odnosu na svoje susjede iz regiona. Bosna i Hercegovina mora ubrzati pripreme za ispunjavanje zahtjeva iz Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju (SSP), te dodatno ojačati administrativne kapacitete kako bi se postigli dobri rezultati u provedbi sporazuma. Imajući u vidu izazove koji stoje pred Bosnom i Hercegovinom, jedan od nezaobilaznih načina koji mogu pomoći našoj državi u zaštiti nacionalnih interesa, realizaciji poslovnih projekata u međunarodnim institucijama a samim tim i priključenju Evropskoj uniji jeste *lobiranje*.

Bosna i Hercegovina i lobiranje

Termin lobiranje i sve što je povezano s njim u Bosni i Hercegovini se još uvijek nejasno percipira, odnosno kreira negativne konotacije i asocira na sumnjive radnje. Tako ga mnogi građani smatraju nekom vrstom legalizovane korupcije. Međutim, u profesiji lobiranja nema ničeg nelegitimnog i nedemokratskog, budući da je ista danas legalna i legitimna, legalizirana i regulisana dokumentima Evropskog parlamenta i Evropske komisije, te kodeksima ponašanja udruženja lobista. Kako bi se povukla linija razgraničenja između lobiranja i korupcije, poželjno je donijeti Zakon o lobiranju, kojim bi se jasno definisalo šta je lobiranje, ko se može njime baviti i koje osnovne procedure i principi se moraju poštovati.

Lobiranje neke zemlje predstavlja složen i veoma skup proces za čiju realizaciju se često moraju angažovati najbolje *lobističke kuće*.⁵ BiH nema otvorenu svoju lobističku kancelariju u Briselu,⁶ pa su trenutno glavni akteri kreiranja njenog lobiranja diplomatska predstavništva u zemljama EU.

5 Najveće lobističke kuće na području Evrope su: Evropski okrugli sto industrijalaca (ERT), Američka privredna komora (AmCham), Savez evropskih udruženja poslodavaca (UNICE tj. danas BUSINESS EUROPE), Konfederacija evropskih sindikata (ETUC), Poljoprivredni lobby (COPA), SEAP-Društvo profesionalaca za evropske poslove, ALTER EU-Evropski savez za regulaciju lobističke transparentnosti i etike, EUROCHAMBRES-mnoge industrijske komore, Konsultantske kuće i agencije za odnose s javnošću, UEAPME - mali i srednji poduzetnici, Think-thank organizacije, Lobistički uredi regionalne i lokalne samouprave, Udruženja za zaštitu okoliša.

6 Trenutno u Briselu postoje 2 lobističke kancelarije iz BiH i to kancelarije Kantona Sarajevo i Republike Srpske. Treba reći da je Vanjskotrgovinska komora BiH članica nekoliko evropskih asocijacija, organizacija i inicijativa kao npr.: EUROKOMORA, CEI i ECDL

S obzirom da je država BiH definisala ulazak u EU kao svoj strateški cilj, nameće se logično pitanje otvaranja lobističke kancelarije u Briselu. Jednoj zemlji koja teži evropskim integracijama, u cilju ostvarivanja njenih interesa, značajnu pomoć mogu pružiti lobisti koji putem medijskog prostora ili ličnih kontakata ostvaruju utjecaj na razne bitne odluke. Jedna od izraženijih prednosti lobista je da oni često koriste kanale komunikacije u koje službena diplomacija ne može ili ne smije pristupiti. Dobro organizovanim lobiranjem moguće je donekle poboljšati percepciju zemlje i time povećati njen međunarodni ugled (kako bi se poslije ispunjavanja uslova koje nam je postavila EU recimo izbjeglo francusko „ne“). Ali u isto vrijeme, Uniji treba i konkretno dokazati da se u zemlji uistinu dešavaju kvalitetne promjene za koje se lobira.

Budući da je lobiranje visoko organizovana aktivnost u kojoj je potrebno *jasno definisati* pitanje za koje se lobira, ipak treba biti jako pažljiv kod odabira institucija ili pojedinaca kod kojih se lobira. Za lobiranje je potrebno odrediti jasan cilj, imati jasnu viziju i odrediti tačan vremenski okvir, budući da je posao lobiste izuzetno skup u EU i kreće se u okvirima od oko 1000 eura na dan. Veliko je pitanje da li bi država, ali i neke kompanije iz BiH, bile spremne izdvojiti toliki novac za praćenje evropskih propisa, analizu kako će se ti propisi odraziti na našu zemlju ili kako će se odraziti na poslovanje neke kompanije i slično.

Ljudski resursi u MVPBiH i spremnost diplomatske mreže u pružanju podrške pridruživanju BiH u EU

Kako bi se realizovali ciljevi u oblasti vanjske politike, potrebni su određeni potencijali, odnosno adekvatni ljudski resursi. Svaka diplomatska služba mora biti kvalitetno organizovana a učinkovitost moderne diplomatije u najvećoj mjeri ovisi od iskustnosti, vještine i obučenosti njenih diplomatskih predstavnika

zaduženih za predstavljanje svoje zemlje. Stoga su profesionalna selekcija, motivacija, izobrazba, te precizna pravna regulativa neizostavni faktori organizovanja uspješne diplomatske službe. U diplomatskoj mreži BiH, skoro niti jedan od navedenih principa nije zastupljen, a u najvećoj mjeri etnički i partijski kriteriji su najrelevantniji pri selekciji diplomatskih kadrova. To naravno generiše niz slabosti u sprovođenju vanjske politike a i potpuno je u suprotnosti sa principima modernog menadžmenta. Ovo je samo jedan od uzroka u postizanju slabih rezultata na promociji, prezentaciji i kreiranju pozitivnijeg imidža Bosne i Hercegovine u svijetu. Kada se sagleda raspored diplomatske mreže BiH u zemljama članicama EU,⁷ uviđa se da Bosna i Hercegovina pokriva svih 27 država članica Evropske unije, i to 17 zemalja članica EU rezidentno i 9 nerezidentno.

Također, BiH ima diplomatske misije pri NATO-u i Evropskoj uniji u Briselu. U Misiji pri EU trenutno je uposlano 9 diplomata,⁸ što je veoma mali broj osoblja u odnosu na aspiracije BiH, te obaveze koje iziskuje kompleksan proces pridruživanja. Ovakav sistem organizovanja ne omogućava ni kvalitetno zastupanje interesa države u procesu pregovaranja, a posebno ekonomskih interesa privrednika koji svoje poslovanje i konkurentnost moraju tražiti upravo na zahtjevnom tržištu EU. Stoga se veoma opravdanim čini inicijativa da državne institucije blagovremeno i sistematski razmotre kreiranje ambijenta za promovisanje lobističke profesije, te otvaranje lobističke kancelarije u Briselu. Putem pozitivne kampanje o djelatnosti profesionalog lobiranja, ulaganjem u obrazovanje i institucionalno regulisanje ove profesije, stvorile bi se pretpostavke za uspješno unaprijeđenje ove društvene oblasti koja može poboljšati ambijent na ubrzanju puta BiH u EU.

7 1. Diplomatsko-konzularna predstavništva BiH u zemljama članicama EU: Austrija, Belgija, Bugarska, Češka, Danska, Francuska, Grčka, Italija, Mađarska, Nizozemska, Njemačka, Poljska, Rumunija, Slovenija, Španija, Švedska, Ujedinjeno Kraljevstvo; 2. Diplomatsko-konzularna predstavništva BiH na nerezidentnoj osnovi u zemljama članicama EU: Luksemburg (Belgija), Slovačka (Češka), Litvanija i Latvija (Danska), Malta (Italija), Portugal (Nizozemska), Estonija i Finska (Švedska), Irska (Ujedinjeno Kraljevstvo), Kipar (Izrael)

8 http://www.mfa.ba/ambasade_konzulati_misije/ambasade_konzulati_i_stalne_misije_bih/Default.aspx?template_id=16&s3=1024&id=6641

Stanje u oblasti lobiranja u susjednim zemljama

Kada posmatramo proces lobiranja u zemljama regiona, nijedna zemlja iz susjedstva nije usvojila zakon o lobiranju. Ipak, lobistička praksa u Hrvatskoj i Srbiji je razvijenija, na šta upućuje činjenica da su one osnovale svoja društva lobista. Također, Hrvatska bi se uskoro mogla pridružiti nekim tranzicijskim državama, poput Litvanije, Poljske ili Mađarske, u kojima je lobiranje zakonski regulisano. Slovenija je najbolje organizovana u Bruselu, gdje od 1999. godine djeluje Slovensko ekonomsko i istraživačko udruženje (SGRZ), čiji su članovi privredne komore i fakulteti, neke općine, ali i kompanije poput Krke ili Luke Koper. Ujedno je i tri godine prije početka pregovora, Slovenija uspostavila tim za lobiranje u skoro svim resorima. Iskustva Mađarske pokazuju da su među mađarskim poljoprivrednicima tokom pregovora za ulazak u EU, lobisti imali čak i udurženje pčelara.

Ukoliko pogledamo statistiku kada su u pitanju nove članice i zemlje kandidati za ulazak u Evropsku uniju, vidjet ćemo da broj tih kancelarija varira. Tako po jednu kancelariju imaju Kipar, Bugarska, Slovačka ili Crna Gora, dok Mađarska ima 7 lobističkih organizacija. Hrvatske interese u Briselu zastupa 5 organizacija, a Srbija trenutno ima tri lobističke kancelarije zadužene za zastupanje političkih, ekonomskih i drugih interesa, kao i za olakšavanje pristupa evropskim fondovima i programima. Sve zemlje žele što prije doći do informacija o tome šta mogu očekivati u pogledu nekih budućih propisa, ali i kako smjernice evropskih institucija funkcioniraju u praksi.

Iz iskustva susjednih zemalja uočljivo je da lobiste prati cijeli niz stručnih komisija koje analiziraju učinke smjernica, a sve u cilju blagovremene pripreme zemalja za njihovu primjenu. Iskustva Slovenije zorno pokazuju da nećemo moći izbjeći lobiranje, jer je u praksi EU već i formalno uspostavljen cijeli jedan takav sistem. Kako je Bosna i Hercegovina definisala ulazak u EU kao svoj strateški cilj, logično je da njeni lideri zaduženi za sprovođenje vanjske

politike što prije počnu pripreme za otvaranje lobističke kancelarije u Briselu i pravnom regulisanju ove profesionalne djelatnosti u BiH.

Završna razmatranja

U vremenu transformacije i demokratizacije društva, potpuno je prirodno da svaki građanin ima pravo da na određeni način učestvuje u formulisanju politike svoje države na neposredan i posredan način. Sa procesom razvoja kapitala, razvila se i potreba za aktivnim učešćem kompanija, ali i pojedinaca u procesu donošenja odluka. Savremeni svijet je teško zamisliti bez procesa lobiranja, koji danas postoji u svim oblastima života. Upravo je stvaranje jedinstvenog evropskog tržišta, kao i uzajamna zavisnost nacionalnih ekonomija, te ukidanje međunarodnih granica stvorila okvir u kome subjekti teško da bi mogli ostvariti bilo kakve uspjehe, bez obzira da li se radi o državama, međunarodnim organizacijama ili kompanijama, ukoliko ne bi primjenjivali postupke lobiranja.

Budući, da se pojam lobiranja i sve što je povezano s njim u Bosni i Hercegovini još uvijek nejasno percipira, odnosno kreiraju negativne konotacije, nije pretjerano čudno što većina nas lobiranje izjednačava sa korupcijom, jer sugerise da je u pitanju ništa drugo do podmićivanje donosioca odluka ili onih koji mogu uticati na donosiocne odluka. Teško je reći zbog čega ovako loša reputacija prati lobističku profesiju.

Činjenica je da se u određenim fazama, u toku postupka lobiranja, može skrenuti iz sfere zakonitog ka onome što predstavlja korupcija, ali ne stoje apsolutno nikakvi argumenti koji lobiranje vide samo kao jedan vid korupcije. Ukoliko se lobiranje shvati kao legalan i pravno utemeljen proces, tada se ne može prihvatiti činjenica da korupcija, koja se nikad i nigdje ne smatra legalnom, predstavlja jednu od faza postupka lobiranja. U suprotnom, ovakvo shvatanje bi imalo za rezultat da korupcija, kao nelegalan element, čitavu cjelinu lobiranja učini nelegalnom.

Lobiranje, kao pravna nauka i profesionalna djelatnost kod nas ne postoji iz prostog razloga što još uvijek nema zakonskog uređenja ove oblasti, koje bi podrazumijevalo registraciju lobista, pravila i kodekse ponašanja. Država će postaviti okvire lobiranja, pravila za lobiste i sankcije za njihovo nepoštovanje, onog momenta kada bude donesen Zakon o lobiranju. Upravo ovaj policy brief treba da predstavlja jedan od osnovnih razloga osnivanja Društva lobista Bosne i Hercegovine, koje bi imalo za cilj pravno uređenje ove profesije, njeno promovisanje i edukaciju svih onih koji žele njome da se bave, kao i inciranje vlade na otvaranju lobističke kancelarije u Briselu.

Preporuke

1. Potrebno je izraditi novu strategiju vanjske politike kojom bi se definisali ciljevi koji se trebaju realizovati kroz efikasnije djelovanje DKP-e mreže i strategiju lobiranja.

2. Da bi povećala svoj rejting i uticaj u Evropskoj uniji, neophodno je da Bosna i Hercegovina sistematski podrži uspostavu ove lobističke profesije, kroz pozitivnu kampanju, ulaganje u

obrazovanje i institucionalno regulisanje lobiranja.

3. Preduzeti radnje na otvaranju lobističke kancelarije u Briselu, sa ciljem ostvarivanja političkih i ekonomskih interesa kroz saradnju sa medijima, evropskim institucijama, zemljama članicama, NVO sektorom, evropskim lobističkim udruženjima.

4. Obezbjediti podršku lobističkoj kancelariji u Briselu uspostavom odgovarajućih mehanizama za stručnu i ekspertsku pomoć pri iznalaženju najpogodnijih rješenja za zaštitu interesa naših privrednih subjekata.

5. Ostvariti blisku saradnju sa lobističkim udruženjima susjednih zemalja u cilju zajedničkog promovisanja regionalnih interesa i usmjerenja većih finansijskih fondova EU u region.

6. Iskoristiti potencijal od preko tri hiljade dopisnika elektronskih i štampanih medija u Briselu za promovisanje boljeg imidža BiH u svijetu i unaprijeđenje saradnje u svim društvenim sektorima.

*Centar za sigurnosne studije
Centre for Security Studies*

*Branilaca Sarajeva 13/1, 71000
Sarajevo, Bosnia and Herzegovina
Tel: +387 33 262 455 / 262 456
Fax: +387 33 223 250
E-mail: info@css.ba*

*Think Tank Fund
Open Society Institute*

*Oktober 6. utca 12.
Budapest, 1051 Hungary
Tel.: + 36 1 882 3244
Fax: + 36 1 882 3101
www.soros.org/thinktank*